

Universitetskanslersämbetets utbildningsutvärderingar

Självvärdering

Del 2. Ämnes- och ämnesdidaktiska studier

Lärosäte: Linnéuniversitetet

Yrkesexamen: Ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan i undervisningsämnet **samhällskunskap**

Förutsättningar

Personal

Bedömningsgrund:

Antalet lärare och deras sammantagna kompetens (vetenskapliga/konstnärliga/professionsrelaterade och pedagogiska) är adekvat och står i proportion till utbildningens volym, innehåll och genomförande på kort och lång sikt.

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel. Relatera till ifylld och bilagd lärartabell.

Beskrivning av ämnet samhällskunskap

Ämnet samhällskunskap består på Linnéuniversitetet av de vetenskapliga disciplinerna statsvetenskap, sociologi och nationalekonomi. Ämnet har sin hemvist på Institutionen för statsvetenskap. Strukturen för ämnesstudierna 1-120 hp ser ut som följer:

Samhällskunskap I, 1-30 hp, går höstterminer

Samläsning med Statsvetenskap I + ett didaktiskt stråk (utgör 4,5 hp)

Stråket innehåller sex tretimmarsseminarier med uppgifter som behandlar ämnets syfte och innehåll, ämnesplan (gy) och kursplan (7-9), terminsplanering, bedömningsövningar, provfrågekonstruktion, undervisningsträning samt vetenskapligt läsande och skrivande.

Samhällskunskap II, 31-60 hp, går vårterminer

Delkurs 1 Sociologisk teori, samläses med delkurs 1 i Sociologi II, 7,5 hp

Delkurs 2, egen kurs: Arbetsliv och arbetsmarknad, 7,5 hp (fältstudier + ett didaktikseminarium ingår)

Delkurs 3, Samhällsvetenskapliga metoder, samläses med metodkurs på Statsvetenskap II, 7,5 hp

Delkurs 4, Vetenskaplig rapport, samläses med uppsatskurs på Statsvetenskap II, 7,5 hp

Samhällskunskap III, inklusive VFU I eller VFU II, 61-82,5 hp, går höstterminer

Delkurs 1, egen kurs: Socialpolitik och sociala problem, 7,5 hp

Delkurs 2, Verksamhetsförlagd utbildning för ämneslärare i samhällskunskap I respektive II, 7,5 hp

Delkurs 3, egen kurs: Nationalekonomi för ämneslärare i samhällskunskap, 15 hp (inkl. tre didaktiskt inriktade examinationsseminarier)

Samhällskunskap IV, 83,5-90 hp, går vårterminer

Egen kurs (fr.o.m. vt19): Demokratins utmaningar, 7,5 hp

Samhällskunskap V, inklusive självständigt arbete, 91-120 hp, går vårterminer

Delkurs 1, Statsvetenskaplig teori, samläses med master i Statsvetenskap, 7,5 hp, 50%

Delkurs 2, egen kurs: Undervisa i samhällskunskap, 7,5 hp, 50%

Delkurs 3, egen kurs: Självständigt arbete, 15 hp

Samhällskunskap kan läsas både som ämne 1 och som ämne 2 och kurserna samläses för dessa studentkategorier. Den enda kurs som skiljer sig mellan ämne 1 och ämne 2 är VFU-kursen inom ramen för samhällskunskap III. Antalet studenter som börjar Samhällskunskap I brukar vara strax över 20 varje höst. Eftersom de allra flesta studenterna läser samhällskunskap som ämne 1 (ca 80 %) kommer den fortsatta framställningen att utgå från samhällskunskap som första ämne.

Beskrivning av personalläget

19 lärare medverkar i samhällskunskapsundervisningen. Av dessa är 13 disputerade, varav två professorer och fyra docenter. Fem har gymnasieläraryrket eller ämneslärarexamen för ämnet. Sju är visstidsanställda varav tre är doktorander och två lektorer. Fem av lärarna arbetar 10 % eller mer i programmet, övriga har en relativt liten andel av sin tjänst i ämneslärarutbildningen. Det beror på att de undervisar i statsvetenskap, sociologi respektive nationalekonomi och ofta möter lärarstudenter som samläses med övriga studenter i ämnet. En person arbetar 38 procent av sin tid i ämneslärarprogrammet. Då ingår ett övergripande ansvar för samhällskunskapsämnet och ämnesdidaktiken samt VFU-kursansvar och en del undervisning i UVK.

Lärarna i statsvetenskap och sociologi har hög akademisk kompetens och samtliga har högskolepedagogisk utbildning. Undervisningen i nationalekonomi bedrivs företrädesvis av lektorer i statsvetenskap med kompetens inom politisk ekonomi, men en pensionerad lektor i nationalekonomi köps in för ett antal föreläsningar. Ämnesdidaktiken undervisas av en lektor som är disputerad i statsvetenskap med didaktisk inriktning och med gymnasieläraryrket med samhällskunskap som ett av sina undervisningsämnen. Under 2018 har dessutom en doktorand i pedagogik med samhällskunskapsdidaktik som forskningsområde involverats i undervisningen. Även doktoranden har gymnasieläraryrket med samhällskunskap som undervisningsämne. VFU-handledning genomförs av behöriga samhällskunskapslärare med lärarlegitimation. VFU-besöken genomförs av professionskompetenta lärare och examination av VFU-kurserna görs av lärare med både vetenskaplig och didaktisk kompetens. Handledning av självständiga arbeten bemannas alltid av disputerad personal och för examination krävs docentkompetens. I största möjliga mån eftersträvas didaktisk kompetens hos handledare och examinatore för det självständiga arbetet. Den kursansvariga institutionen för ämnesstudierna genomför systematiska uppföljningar av lärares kompetens, kompetensutvecklingsbehov och rekryteringsbehov i relation till utbildningens omfattning, undervisning och examination på både kort och lång sikt. Ansvaret för kompetensutveckling ligger på institutionen, där det utvecklats olika former för både individuell och kollegial utveckling. Institutionen för statsvetenskap har antagit riktlinjer för kompetensutvecklingstiden. Adjunkter har 10 % av sin tjänstgöring avsatt för kompetensutveckling och för lektorer är motsvarande andel för forskning 20-25 %. Inriktningen på kompetensutveckling/forskning beslutas i samråd med prefekt och ska vara av relevans för utbildningens kurser samt bidra till vetenskaplig meritering och utveckling av professionsbasen. Fastanställda lärare som är verksamma i ämneskurserna har genomgått behörighetsgivande högskolepedagogisk utbildning, en utbildning som erbjuds inom ramen för anställningen. Kollegial utveckling sker via seminarier, gemensamma internat och heldagsträffar där lärare i ämneskurserna träffas och diskuterar exempelvis kursutveckling, examinationer, litteratur och utveckling av undervisning. För den löpande pedagogiska och vetenskapliga kompetensutvecklingen förväntas samtliga lärare delta i den seminarieverksamhet som erbjuds vid institutionen och behandlar nya forskningsrön såväl som utvecklingsprojekt inom undervisning. Utveckling

och uppdatering av professionsrelaterad kompetens sker även genom Ämnesdidaktiskt forum där lärare och kursansvariga från ämneslärarprogrammets olika ämnen tillsammans utvecklar det ämnesdidaktiska innehållet (se Del 1).

Värdera och hantera

Antalet lärare och deras sammantagna vetenskapliga, professionsrelaterade och pedagogiska kompetens bedöms vara adekvat och stå i proportion till utbildningens volym, innehåll och genomförande på kort sikt. Den vetenskapliga kompetensen bekräftas genom återkommande goda omdömen i kurs- och programvärderingar där studenterna ger uttryck för att de får goda ämneskunskaper och att de utvecklar sitt vetenskapliga förhållningssätt. Den professionsrelaterade kompetensen har stärkts under de senaste åren genom att verksamma lärare anlitas för medverkan i universitetskursers didaktikmoment samt i den ämnesrelaterade VFU-kursen. Dessutom har doktorandens undervisning i första årets didaktikstråk inneburit en tydligare anknytning till såväl profession som vetenskapliga perspektiv på ämnesdidaktiken.

Trenden är att antalet ämneslärarstudenter i samhällskunskap ökar något vid varje antagning. Det innebär att behovet av personal med både vetenskaplig kompetens och professionskompetens ökar. På institutionen för statsvetenskap har ett lektorat utlysts som vänder sig till sökande med kompetens i samhällskunskap. Med ökande studentvolym är nyrekrytering för engagemang i ämneslärarutbildningen i samhällskunskap angeläget. Det pågår också kompetensutveckling av befintlig personal. Institutionens enda tillsvidareanställda adjunkt har gymnasielärarexamen och genomgår för närvarande forskarutbildning med stöd från NLU. Disputation planeras under 2019 eller 2020. Inom ett par år kommer således ytterligare två tillsvidareanställda lektorer att arbeta med undervisningen av samhällskunskapslärarstudenter.

Förutsättningar

Utbildningsmiljö

Bedömningsgrund:

Det finns en för utbildningen vetenskaplig/konstnärlig och professionsinriktad miljö och verksamheten bedrivs så att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning.

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

Beskrivning

Statsvetenskap, sociologi och nationalekonomi undervisas utifrån vetenskaplig grund inom respektive disciplin. På institutionen för statsvetenskap finns flera forskargrupper som borgar för att undervisningen har en god förankring i aktuellt forskningsarbete. Inom Europaforskningen finns temana *Global Europe* samt *Europeiskt politiskt entreprenörskap*. Andra aktiva grupper på institutionen är *Politisk teori i en föränderlig värld*, *Politikens mörka sida – forskning om etik, korruption och tillit i offentlig förvaltning* samt *Varieties of political representation*. Därutöver har Surveyinstitutet, som regelbundet genomför vetenskapliga frågeundersökningar av svenska folket, sin hemvist på institutionen för statsvetenskap vid Linnéuniversitetet. Surveyinstitutets publikationer används som kurslitteratur i undervisningen och studenter har möjlighet att använda data från undersökningen i metoduppgifter och uppsatser. På institutionen för sociologi finns bl.a. forskargruppen *Forum för professionsforskning*. I och med att flertalet lärare är forskningsaktiva och undervisar om sina respektive forskningsområden finns det ett naturligt samband mellan undervisning och forskning i ämnesstudierna. Grundkurser i statsvetenskap, sociologi och nationalekonomi bygger naturligtvis till stor del på sedan tidigare etablerade teorier och klassiska vetenskapliga verk. För att ytterligare

understryka kopplingen mellan forskning och utbildning anordnar institutionen för statsvetenskap varje höst ett tillfälle då institutionens lärare/forskare presenterar aktuella forskningsprojekt i affischformat och minglar med nybörjarstudenterna.

I de delar av utbildningen där samhällskunskapslärarstudenterna samläser med andra studentkategorier finns ingen professionsanknytning i undervisningsmiljön. I den första terminens didaktiska stråk däremot är professionsinriktningen tydlig. Undervisningen bedrivs bl.a. av en doktorand som forskar om samhällskunskapsdiskurser. Studenterna läser aktuella vetenskapliga artiklar inom SO-didaktik och studerar dem med fokus på både innehåll och form, för att bekanta sig med vetenskapligt läsande. Professionsinriktning uppnås också genom att undervisningen i didaktik i alla avseenden strävar efter att vara förebildlig. Didaktiska frågor ställs explicit i undervisningen. Varför genomför vi det här momentet? Vad behöver en lärare veta för att kunna undervisa i enlighet med ämnesplanen? Hur kan undervisningen läggas upp för att nå målen med undervisningen? Verksamma lärare bjuds in och besvarar studenternas frågor. Ämneskurser med fokus på vetenskapligt djup inom respektive disciplin i samläsning med andra studenter varvas genom utbildningen med ämnesdidaktiskt inriktade kurser exklusivt för ämneslärarstudenter i samhällskunskap. På så sätt upprätthålls såväl ett forskningsförankrat ämnesdjup som en professionsanknytning av ämnesstudierna.

Värdering och hantering

Utifrån ovanstående beskrivning bedömer vi att det finns en för utbildningen vetenskaplig och professionsinriktad miljö och att verksamheten bedrivs så att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning. Kursvärderingar och programvärderingar tyder på att studenterna uppfattar sig verka i en vetenskaplig miljö och utveckla en vetenskaplig kompetens. Ett utvecklingsområde i det avseendet är emellertid att studenter ibland vill ta avstånd från det vetenskapliga förhållningssättet och söka en motsättning mellan detta och utbildningens professionsinriktning. Det finns ett behov av att forskningsförankra den professionsinriktade ämnesdidaktiken för att tydliggöra för studenterna att lärarprofessionen bygger på vetenskap. NLU har under några år satsat resurser på att utveckla ämnens ämnesdidaktiska forskning och utbildning. Med hjälp av dessa medel har samhällskunskapsdidaktiken utvecklats genom nya och reformerade kurser. Under våren 2018 gavs för första gången en nyutvecklad kurs på avancerad nivå, Undervisa i samhällskunskap, och våren 2019 kommer en specifik variant av kursen Demokratins utmaningar att ges för samhällskunskapslärarstudenterna. Dessa nyutvecklade kurser har gett möjligheter att ytterligare accentuera vetenskapligt förankrad ämnesdidaktik i utbildningen.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen kunskap och förståelse i examensordningen.

Mål

1. För ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan ska studenten

- visa sådana ämneskunskaper som krävs för yrkesutövningen, inbegripet såväl brett kunnande inom ämnesstudiernas huvudområde som väsentligt fördjupade kunskaper inom vissa delar av detta område och fördjupad insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete.

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

Beskrivning

Samhällskunskapen inleds med grundläggande statsvetenskapliga studier: politiska idéer, svensk och jämförande politik, förvaltningspolitik och internationell politik. Nästa termin inleder studenterna med att läsa sociologisk teori följt av en sociologisk kurs om arbetsmarknaden. Socialpolitik och sociala problem samt medie- och kommunikationskunskap läses tredje terminen och efter en ämnesrelaterad VFU kommer sedan nationalekonomi för ämneslärare i samhällskunskap. Fjärde terminen inleds med en fördjupande kurs i demokratiteori. När studenterna kommer tillbaka till samhällskunskapen efter UVK-kurser och ämne 2 läser de statsvetenskaplig teori parallellt med en ämnesdidaktisk kurs, båda på avancerad nivå. I det avslutande självständiga arbetet väljer och fördjupar sig studenterna i ett problem med professionsrelevans.

I nedanstående tabell visas exempel på kursmål som sammantaget leder till såväl brett som väsentligt fördjupade kunskaper inom ämnet samt befäster kunskapernas relevans i relation till yrkesutövningen och ger fördjupad insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete.

Tabell 1. Koppling mellan examensmål 1, lärandemål i kursplaner samt progression (nivå)

Kurser	Mål i kursplan <i>Efter avslutad kurs ska studenten kunna:</i>	Nivå/ termin
Samhällskunskap I	urskilja och redogöra för grundläggande drag i lärarprofessionen i förhållande till ämnesstudier övergripande sammanfatta statsvetenskapens bredd och deldiscipliner	G/ 1
Samhällskunskap II	identifiera och analysera aspekter av lärarprofessionen i förhållande till ämnet och ämnets didaktik redogöra för klassiska och moderna sociologiska skolbildningar självständigt urskilja, formulera och analysera ett samhällsproblem i en vetenskaplig rapport	G/ 2
Samhällskunskap III	problematisera lärarens uppdrag i relation till aktuell forskning i ämnet och ämnets didaktik definiera grundläggande begrepp som bruttonationalprodukt, inflation, arbetslöshet och tillväxt samt förstå olika jämviktsbegrepp	G/ 3
Samhällskunskap IV	kritiskt beakta betydelsen av olika mediers och i synnerhet digitala mediers roll i demokratin göra självständiga didaktiska överväganden om demokratiundervisning i samhällskunskapsämnet	G/ 4
Samhällskunskap V	självständigt bedöma och förhålla sig till tidigare forskning och tillämpa olika teorier och metoder i relation till egen undersökning och den egna yrkesverksamheten	A/ 10

Bredd i ämneskunnandet tillägnar sig studenten under de tre första terminernas studier i samhällskunskap. Då läses grundkurser inom statsvetenskap, sociologi och nationalekonomi. Ämneskunskaperna relateras kontinuerligt till professionen genom ett didaktiskt stråk under den första terminen och därefter genom didaktiska seminarier inom ramen för kurserna. Den första terminens grundläggande statsvetenskap

examineras företrädesvis genom salstentamina. Andra terminens examinationer består av såväl skriftliga uppgifter, både enskilda och gruppuppgifter, som muntliga presentationer. Terminens avslutande examination är en vetenskaplig rapport där studenterna bedöms utifrån en betygsmatris som tar fasta på fyra olika bedömningsområden: forskningsanknytning och problematisering, metodologisk medvetenhet, analysförmåga och vetenskapligt bidrag samt vetenskaplig kommunikation och reflektion.

Som exempel på hur ämnets bredd examineras visas här en tentamensfråga i nationalekonomi som ges inom ramen för Samhällskunskap III:

”Tillväxt (800 – 1000 ord)

a) När man jämför tillväxten i BNP/cap mellan olika länder stöter man ofta på begreppet ”upphinnareffekten”. Förklara vad detta fenomen är och vilka teoretiska argument som ligger bakom det. Diskutera också om denna teori håller då man tittar på faktisk statistik.

b) Diskutera förhållandet mellan tillväxten och fördelningen av ekonomins resurser. Vilka argument finns för att en jämnare fördelning av inkomster och förmögenheter hämmar tillväxten? Vilka argument finns för att en jämnare fördelning skulle öka tillväxten? Illustrera argumenten för båda sidorna med konkreta exempel. I vilken mån tror du att det är möjligt att analysera den typen av frågor ”objektivt”, utan att politiska värderingar kommer med i bilden?

För betyget Godkänd krävs att de kunskaper som anges i kursmålen tydligt återspeglas i studentens svar. Detta innebär att basala fakta återges i huvudsak korrekt med grundläggande systematik samt att språkhantering och formalia fungerar utan större brister.”

Studenterna tränas i forsknings- och utvecklingsarbete genom hela ämnesutbildningen. Forskningen är integrerad i studierna från början och tränas bl.a. genom den vetenskapliga rapport som skrivs i termin 2 samt genom skriftliga examinationsuppgifter i de fortsatta ämnesstudierna. Att studenterna lär sig den typ av ämneskunskaper som krävs för yrkesutövningen märks i VFU-kurserna, där både de själva och handledarna vittnar om att studenterna är ämnesmässigt väl rustade för undervisning i skolan. Även i universitetskurserna finns didaktiska moment där studenterna både tränar på att integrera sina ämneskunskaper med sin egen professionsutveckling och examineras på dessa kunskaper. I det självständiga arbetet på avancerad nivå fördjupar studenterna sina kunskaper inom ämnet väsentligt. Utöver att leda till djup i ämneskunskap bidrar kursen också till fördjupad insikt i forsknings- och utvecklingsarbete. I Linnéuniversitetets lokala regler för mål och betygskriterier för självständiga arbeten inom 2011-års lärarprogram framgår att studenten för godkänt betyg ska ha:

- * analyserat materialet i förhållande till syfte, frågeställningar och ett tydliggjort teoretiskt perspektiv,
- * diskuterat och dragit slutsatser av analysen och relaterat denna till tidigare forskning och valt teoretiskt perspektiv,
- * diskuterat resultaten och dess relevans för yrkesverksamheten och hur de kan leda till fortsatt forskning.

Eftersom syftet och forskningsfrågorna i det självständiga arbetet enligt betygskriterierna ska ha relevans för såväl yrkesverksamheten som ämnesområdet knyts ämneskunskaper, yrkesrelevans, forskning och utvecklingsarbete samman i denna sista kurs på programmet.

Värdera och hantera

Vi bedömer att utbildningen genom utformning och genomförande möjliggör samt genom examination säkerställer att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå det utvalda målet. Samhällskunskapens karaktär som blockämne innebär att det breda ämneskunnandet innefattar minst tre vetenskapliga discipliner. Huruvida dessa hanteras bäst genom att i så stor utsträckning som möjligt integreras med varandra eller om de tvärtom bör behålla sin respektive särprägel kan diskuteras. På Linnéuniversitet ansvarar institutionen för statsvetenskap för samhällskunskapsämnet och samordnar de olika kurserna. Sociologikurserna ges av institutionen för samhällsstudier. Sedan några år tillbaka har kursen i nationalekonomi flyttats från institutionen för nationalekonomi och statistik, då lärarstudenterna hade svårt att se yrkesrelevansen i de kurser som då samlästes med civilekonomstudenter. Institutionen för statsvetenskap tog över kursen och lade in didaktiska inslag i form av examinationsseminarier med tillämpningsuppgifter. Möjligheterna till professionsanknytning har blivit bättre i och med att samhällskunskapslärarstudenterna läser kursen separat.

För att inte tappa ämnets vetenskapliga förankring medverkar disputerade lärare i nationalekonomi genom att hålla vissa föreläsningar. Sammantaget gör vi bedömningen att samhällskunskapsämnets bredd och djup tillgodoses på ett bra sätt i utbildningen. På ämneslärarprogrammet generellt gäller att studenterna återkommande ger höga betyg på sina ämnesstudier i kurs- och programvärderingar samt Linnébarometrar, och ingenting tyder på att samhällskunskapslärarstudenterna skulle avvika ifrån detta mönster. Även VFU-handledare på fältet ger uttryck för att studenterna generellt har goda ämneskunskaper.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen kunskap och förståelse i examensordningen.

Mål

2. *Visa fördjupad kunskap om vetenskapsteori samt kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder, och visa kunskap om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen.*

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel. Om detta redogörs för i del 1 gör en hänvisning.

Beskrivning

Hela utbildningen genomsyras av ett vetenskapligt förhållningssätt. Redan under den första terminens ämnesstudier tränas studenterna i akademiskt läsande och akademiskt skrivande. Under termin två läser de en grundläggande metodkurs (Samhällsvetenskapliga metoder) som tar upp vetenskapsteori, källkritik, text- och idéanalys, intervjuer, statistik och komparativ metod. Därefter skriver studenterna en vetenskaplig rapport. I VFU I tränas studenterna på att förstå relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet i verksamheten. Fr.o.m. termin fem läser studenterna sitt ämne 2 (inklusive VFU II) som avslutas med ett självständigt arbete på grundläggande nivå. Därefter kommer den för alla ämneslärarstudenter gemensamma UVK-kursen Vetenskapsteori och forskningsmetodik för ämneslärare 7,5 hp. Denna kurs presenteras i självvärderingens del 1. När studenterna i termin tio kommer tillbaka till samhällskunskapen läser de både teori- och tillämpningskurser på avancerad nivå och avslutar med ett självständigt arbete. I tabell 2 återfinns ett urval av kursmål som visar progressionen i hur examensmålet adresseras genom utbildningen till ämneslärare i samhällskunskap.

Tabell 2. Koppling mellan examensmål 2, lärandemål i kursplaner samt progression (nivå)

Kurser	Mål i kursplan <i>Efter avslutad kurs ska studenten kunna:</i>	Nivå/ termin
Samhällskunskap II	redogöra för grundläggande vetenskapsteori och samhällsvetenskaplig metod	G/ 2

	visa ett kritiskt förhållningssätt till val av samhällsvetenskaplig metod och metodik	
Samhällskunskap III (VFU I)	[under handledning] i undervisning anpassa val av metoder, innehåll och materiel samt andra resurser i förhållande till målen med undervisningen och aktuell elevgrupp	G/ 3
[Ämne 2] Självständigt arbete	bedöma och förhålla sig till tidigare forskning och olika teorier och metoder i relation till egen undersökning och den egna yrkesverksamheten	G/ 7
UVK 4, Vetenskapsteori och forskningsmetodik	Redogöra för likheter och skillnader mellan metoder inom naturvetenskap, samhällsvetenskap och humaniora med utgångspunkt i vetenskapsteoretisk reflektion Värdera val av metod för insamling och analys av olika typer av data Problematisera relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet i relation till den kommande yrkesutövningen	G/ 8
Samhällskunskap V	uppvisa en fördjupad vetenskapsteoretisk medvetenhet gällande relationen teoretiska perspektiv i arbetet, metodval, analys och resultat, respektive metoddiskussion presentera, tolka och problematisera välgrundade slutsatser med uppvisad relevans för yrkesprofessionen	A/ 10

Kursen Samhällsvetenskapliga metoder är grundläggande metodkurs som ger en bred orientering när det gäller såväl vetenskapsteori som olika typer av forskningsmetoder. Kursen examineras genom två skriftliga seminarieuppgifter med gruppredovisning, en skriftlig uppgift i statistik samt en salstentamen.

Här ges exempel på en examinationsuppgift i kvalitativ metod:

”Genomför en idéanalys av Donald Trumps Inaugural Address som president (se pdf på MyMoodle). Använd idéanalytiska redskap som presenteras i kurslitteraturen (6 p). Gör en kortfattad källkritisk bedömning av textmaterialet (2 p). Besvara också kort följande frågor (2 p): • Vad har ni konkret letat efter i texten när ni har analyserat idéer? • Vilka svårigheter eller utmaningar har ni stött på med metoden?”

Nedan ges ett exempel på examinationsuppgift i kvantitativ metod (uppgiftsbeskrivningen är förkortad av utrymmesskäl):

”Steg 1. Utgångspunkter. Utgå ifrån datafilen Survey 2014 och presentera ett preliminärt forskningsproblem. Resonera kring en beroende variabel (det som förklaras) samt ett antal oberoende variabler (det som förklarar). Motivera varför relationen mellan beroende och oberoende variabler är teoretiskt relevant och således av intresse att undersöka. Redovisa central- och spridningsmått med hjälp av relevanta tabeller och figurer. Steg 2. Omkodning och korstabellsanalys. Steg 3. Genomför korrelationsanalys. Steg 4. Genomför bivariat och multivariat regressionsanalys.”

I den delkurs som följer efter metodkursen skriver studenterna en vetenskaplig rapport, en s.k. B-uppsats. Här tränar studenterna på att välja, motivera och tillämpa en metod på ett samhällsvetenskapligt problem. I termin tre går studenterna ut på sin första VFU. De har då med sig ett drygt års ämnesstudier i samhällskunskap och de har tränat sina vetenskapliga färdigheter när de möter professionens beprövade erfarenhet.

När studenterna kommer tillbaka till samhällskunskapen i termin tio har de skrivit ett självständigt arbete på grundläggande nivå i ett annat ämne och de har läst den gemensamma UVK-kursen Vetenskapsteori och forskningsmetodik för ämneslärare (se självvärderingens del 1). I samhällskunskapen läser de kursen Statsvetenskaplig teori, som ligger på avancerad nivå. I kursen ges fördjupade kunskaper om den betydelse som teoretiska perspektiv har i forskningen.

Den avslutande examinationsuppgiften ser ut som följer:

”Uppgiften är en fördjupning inom två eller tre teoretiska inriktningar som du väljer själv från kurslitteraturen, med fokus inställt på [det självständiga arbete] som du ska skriva längre fram under utbildningen. Uppgiften kan brytas ned i följande delar: 1. Presentera huvuddragen i de teoretiska inriktningar du har valt. 2. Diskutera ingående deras styrkor och svagheter. Jämför och kontrastera. 3. Resonera kring hur de inriktningar du valt skulle kunna användas i en undersökning i [ditt självständiga arbete].”

Parallellt läser studenterna den didaktiskt inriktade kursen Undervisa i samhällskunskap där en av examinationsuppgifterna är att analysera kurs- och ämnesplaner med fokus på mänskliga rättigheter och en annan att planera ett lektionsupplägg med beaktande av eller med ett innehåll som bygger på jämställdhet eller jämlikhet. Studenterna får alltså rika tillfällen att förhålla sig till vetenskapliga problem och till undervisningsrelaterade problem samtidigt. Studenterna har i det här skedet av utbildningen gjort all sin VFU och har därmed tillräckliga undervisningserfarenheter för att kunna sätta de teoretiska resonemangen i ett yrkesrelaterat sammanhang.

I det avslutande självständiga arbetet på avancerad nivå visar studenterna att de kan tillämpa en vetenskaplig metod, motivera metodvalet vetenskapsteoretiskt och argumentera för den egna forskningsinsatsens betydelse för professionen som ämneslärare i samhällskunskap.

Värdera och hantera

Vi bedömer att utbildningen genom utformning och genomförande möjliggör samt genom examination säkerställer att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå det utvalda målet. Inom ramen för samhällskunskapsämnet ingår förvisso bara en elementär metodkurs som ligger tidigt i programmet. Det faktum att studenterna sedan läser metod och skriver ett självständigt arbete i ämne 2 innebär dock att de fördjupar sina kunskaper inom vetenskapsteori och forskningsmetodik. Den gemensamma UVK-kursen bidrar till ytterligare kunskaper och tillhandahåller en bredd som knappast är möjlig att åstadkomma inom ett enstaka ämne. Den fördjupade kunskapen i vetenskapsteori och forskningsmetodik tillägnar sig studenterna i den sista terminens studier på avancerad nivå. Då måste de kunna redogöra för sina val av metod i relation till teoretiska perspektiv och dessutom motivera betydelsen av sitt vetenskapliga arbete i relation till yrkesutövningen. Därmed visar de också sin kunskap om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Det självständiga arbetet ger var och en av studenterna möjlighet att visa fördjupad kunskap genom tillämpning av just den metod som valts som lämplig i det aktuella arbetet. Genom att examinationen också innefattar att opponera på en annan students arbete och att delta konstruktivt i den kritiska diskussionen av flera arbeten får studenterna möjligheter att visa att de förstår och kan värdera vetenskapliga undersökningar som bygger även på andra forskningsmetoder än den de själva har tillämpat.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

3. Visa fördjupad förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom ämnen, ämnesområden och ämnesdidaktik.

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel. Om detta redogörs för i del 1 gör en hänvisning.

Beskrivning

Förmågan att tillvarata, systematisera och reflektera över erfarenheter tränas inom ämnet främst i VFU, samt med högre ställda krav på djup och kritiskt förhållningssätt i den didaktikkurs på avancerad nivå som ligger i termin tio. Att tillvarata, systematisera och reflektera över forskningsresultat är en grundläggande aspekt av att skriva ett självständigt arbete. I det avslutande självständiga arbetet visar studenten också sin förmåga att bidra till utveckling av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen i ämnet och ämnesdidaktiken. Även i flera UVK-kurser samt i VFU III tränas och examineras dessa färdigheter, vilket beskrivs i självvärderingens del 1. Nedan ges exempel på kursmål som visar hur examensmålet adresseras i olika delar av programmet.

Tabell 3. Koppling mellan examensmål 3, lärandemål i kursplaner samt progression (nivå)

Kurser	Mål i kursplan <i>Efter avslutad kurs ska studenten kunna:</i>	Nivå/ termin
Samhällskunskap III (VFU I)	[under handledning] självständigt och tillsammans med andra reflektera över samhällskunskapsdidaktiska frågeställningar i relation till aktuell elevgrupp	G/ 3
Självst. arbete i ämne 2, 15 hp	Presentera välgrundade slutsatser med uppvisad relevans för yrkesprofessionen	G/ 7
VFU III, 15 hp	Med utgångspunkt i teoretiska modeller, praktiska erfarenheter och etiska överväganden självständigt reflektera över den egna yrkesverksamheten Relatera och kritiskt förhålla sig till verksamheten med hjälp av forskningsbaserade teorier och metoder	G/ 9
Samhällskunskap V	självständigt bedöma och förhålla sig till tidigare forskning och tillämpa olika teorier och metoder i relation till egen undersökning och den egna yrkesverksamheten presentera, tolka och problematisera välgrundade slutsatser med uppvisad relevans för yrkesprofessionen	A/ 10

Förmågan att tillvarata, systematisera och reflektera över egna erfarenheter är en aspekt som examineras i bl.a. VFU. Självreflektion är ett avgörande kriterium som finns med i en av VFU-kursens examinationsuppgifter. Studenten ska skriftligt dokumentera planering, genomförande och utvärdering av ett sammanhängande undervisningsinnehåll i samhällskunskap. Till uppgiften hör att be handledaren filma studentens undervisning. Filmsekvenser omfattande ca 10-15 minuter lämnas in till examinator tillsammans med den skriftliga dokumentationen. I uppgiftsinstruktionen står bl.a.: "Du behöver inte sträva efter att visa upp ett "perfekt" framförande. Det viktiga är att du i din skriftliga redogörelse förhåller dig konstruktivt till såväl brister som förtjänster i din egen undervisning." I ämneslärarprogrammets gemensamma VFU-guide finns mallar för auskultation och för- och efterhandledning, som ett stöd för de kollegiala samtal där studenten använder även andras erfarenheter för att utveckla sin egen lärarroll och tränar sig på att bidra till verksamhetens utveckling. Studenten måste visa lyhördhet gentemot VFU-handledaren och övriga kollegor för att nå kursmålet att "självständigt och tillsammans med andra reflektera över samhällskunskapsdidaktiska frågeställningar [...]". I VFU III visar studenten färdigheter och förmågor som bygger på såväl egna och andras erfarenheter som forskningsresultat inom båda undervisningsämnena samt

de utbildningsvetenskapliga studierna. Under utbildningens tionde termin läser studenterna kursen Undervisa i samhällskunskap på avancerad nivå. Där tränas och examineras förmågan att utveckla yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen i ämnet och ämnesdidaktiken bl.a. i en examinationsuppgift som går ut på att analysera kurs- och ämnesplaner i samhällskunskap med särskilt fokus på mänskliga rättigheter:

”Analys av kurs- och ämnesplaner med fokus på mänskliga rättigheter

- 1) Välj om din analys ska gå på djupet i någon avgränsad del av kurs-/ ämnesplanerna för samhällskunskap eller om du vill göra en översiktsanalys av ämnet som helhet. Det är också möjligt att göra någon typ av jämförelse, t.ex. mellan olika kurser i gymnasiet, mellan gymnasiet och 7–9 eller mellan nu gällande och tidigare styrdokument för ämnet.
- 2) Formulera en frågeställning som innehåller begreppet ”mänskliga rättigheter”, som utgångspunkt för din uppgift.
- 3) Använd dig av kurslitteraturen samt vid behov ytterligare källor som stöd för din analys.
- 4) Författa en text omfattande max 5 000 ord exklusive källförteckning. Språk och form ska vara anpassat till den akademiska genren och dispositionen ska vara genomtänkt.”

Utbildningens sista kurs utgörs av det självständiga arbetet på avancerad nivå. I det självständiga arbetet ingår att efter diskussion av forskningsresultat ge förslag på fortsatt forskning inom området. Det handlar både om egna och andras erfarenheter, eftersom forskning till sin karaktär är kumulativ. Studenten behöver alltså kunna binda samman de tre komponenterna: Vad visste vi innan? Vad vet vi nu? Vad behöver vi fortfarande ta reda på? I Lnu:s gemensamma betygskriterier för självständiga arbeten inom 2011-års lärarprogram för ett självständigt arbete framgår bl.a. att studenten för att bli godkänd ska ha:

- * diskuterat resultaten och dess relevans för yrkesverksamheten och hur de kan leda till fortsatt forskning
- * försvarat sitt arbete med sakliga och relevanta argument
- * granskat annan students arbete och framfört konstruktiv kritik
- * bidragit till konstruktiva seminariediskussioner.

Därigenom har studenterna systematiserat egna och andras erfarenheter och forskningsresultat och bidragit till såväl utveckling av yrkesverksamheten i vid mening som kunskapsutvecklingen inom ämnet.

Värdera och hantera

Vår bedömning är att utbildningen genom utformning och genomförande möjliggör samt genom examination säkerställer att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå det aktuella målet. Målet accentuerar ämneslärarutbildningens position i skärningspunkten mellan vetenskap och profession. Kurserna i ämne och ämnesdidaktik, UVK samt VFU bidrar sammantaget till att utveckla och fördjupa studenternas förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom ämnen, ämnesområden och ämnesdidaktik. Grunderna för denna förmåga läggs tidigt i utbildningen när ämnets breda bas studeras. I och med den första terminens parallella stråk av ämnesdidaktik, och senare inslag av didaktiska examinationer i flera ämneskurser vägleds studenterna mot ett holistiskt förhållningssätt där ämnets vetenskapliga karaktär blir en given utgångspunkt för lärarprofessionens tillämpande förmågor. Att dessa förmågor är fördjupade säkerställs under det sista årets examinationer inom såväl VFU som UVK-kurser och ämneskurser, inklusive självständigt arbete på avancerad nivå.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

- 4. Visa förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för den verksamhet i övrigt som utbildningen avser.*

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel. Om detta redogörs för i del 1 gör en hänvisning.

Beskrivning

Undervisningen i ämnesdidaktik och metodik påbörjas under den första terminens didaktiska stråk. Den fortsätter i VFU I och i tillämpande examinationer i Samhällskunskap III och IV. Efter UVK-kurser i bl.a. didaktik och läroplansteori stegras kraven i VFU II inom ramen för ämne 2. I VFU III under utbildningens nionde termin visar studenterna sin tillämpande förmåga, vilket beskrivs i självvärderingens del 1. I termin tio examineras tillämpning av ämnesdidaktik och metodik i kursen Undervisa i samhällskunskap. Ett urval av relevanta kursmål presenteras i tabell 4.

Tabell 4. Koppling mellan examensmål 4, lärandemål i kursplaner samt progression (nivå)

Kurser	Mål i kursplan <i>Efter avslutad kurs ska studenten kunna:</i>	Nivå/ termin
Samhällskunskap I	identifiera och formulera ämnesdidaktiska frågeställningar i relation till de verksamhetsområden utbildningen förbereder för diskutera, analysera och ge exempel på bedömning och betygssättning i relation till ämnets styrdokument och undervisningens innehåll	G/ 1
Samhällskunskap III (VFU I)	[under handledning] utifrån ämnets styrdokument planera, genomföra och utvärdera ett sammanhängande undervisningsinnehåll i samhällskunskap [under handledning] i undervisning anpassa val av metoder, innehåll och materiel samt andra resurser i förhållande till målen med undervisningen och aktuell elevgrupp	G/ 3
VFU II, 7,5 hp	planera och genomföra undervisning samt jämföra denna med tidigare undervisningserfarenheter	G/ 7 eller 8

	tillämpa styrdokumentens grundläggande värderingar i den egna verksamheten	
VFU III, 15 hp	självständigt planera, genomföra och utvärdera undervisning samt tillförsäkra elevinflytande i hela processen konstruera, välja ut och använda adekvata, formativa och summativa bedömningsformer som utgår från kunskapskraven, är rättssäkra och anpassade till elevernas förutsättningar	G/ 9
Samhällskunskap V	beskriva och förhålla sig till olika metoder att undervisa i samhällskunskap självständigt planera, redovisa och diskutera samhällskunskapsundervisning med beaktande av jämställdhets- och jämlikhetsaspekter samt mänskliga rättigheter	A/ 10

Under den första terminens didaktiska stråk påbörjar studenterna sin ämnesdidaktiska träning. Ett exempel på uppgift är rättning av fiktiva provsvar i samhällskunskap, och i anslutning till det analys av provfrågekonstruktion med beaktande av frågornas validitet och reliabilitet samt vilken kunskapssyn som kommer till uttryck. En annan tidig uppgift är att i grupp förbereda och genomföra en undervisningssekvens med hjälp av samhällsvetenskapliga modeller inom ett givet område. Det didaktiska stråket omfattar 4,5 hp och bedöms med U eller G. Kravnivån är relativt låg så tidigt i utbildningen, då det är viktigt att studenterna vänjer sig vid att träna på färdigheter. Även mindre lyckosamma undervisningsinsatser kan ha ett värde i lärandeprocessen om de leder till nya och mer framgångsrika försök.

I den ämnesrelaterade VFU:n i termin tre ges rika tillfällen att fortsätta övningen i tillämpad didaktik, ämnesdidaktik och metodik under handledning av verksamma lärare. Kursen examineras utifrån ett flertal olika underlag; lektionsobservation med efterföljande trepartssamtal mellan student, handledare och VFU-besökande lärare, VFU-handledarens skriftliga omdöme, studentens skriftliga dokumentation över planering, genomförande och utvärdering av undervisning och, i anknytning till den, en filmsekvens som visar studenten i undervisning. Hur VFU-kursen planeras och bedöms framgår av den VFU-guide som programrådet för ämneslärarexamen har arbetat fram i samråd med berörda lärare och handledare.

Direkt efter avslutad VFU läser studenterna kursen Nationalekonomi för ämneslärare i samhällskunskap där en del av examinationerna består av tillämpningsuppgifter. Ett exempel ges här:

”Tänk dig att du har en klass med ca 15 elever som läser kursen Samhällskunskap 1a1. Utifrån kursens centrala innehåll och med beaktande av kunskapskraven för olika betygssteg ska du utforma en uppgift till dina elever. Eleverna ska kunna lösa uppgiften med hjälp av information som finns på finansdepartementets hemsida under en 40-minuterslektion. Du får själv bestämma om de ska jobba ensamma eller i grupp, om de ska redovisa skriftligt eller muntligt o.s.v. Du ska ha med dig den uppgiftsinstruktion som du har skrivit till dina elever till seminariet. Texten ska vara tydlig, korrekt och får omfatta högst en A4-sida. På seminariet ska ni redogöra för era egna, samt konstruktivt kritisera och diskutera varandras uppgiftsinstruktioner. Seminariet omfattar 2 hp och examineras med betygen G eller U. Det är den enskilda studentens prestation som bedöms, inte gruppens. För G krävs att studenten visar sig vara väl förberedd för uppgiften, samarbetar med övriga gruppdeltagare och deltar aktivt i diskussionerna om både den egna och övrigas uppgifter.”

Tillämpning av ämnesdidaktik tränas och examineras även i kursen Undervisa i samhällskunskap där studenterna har i uppgift att enskilt förbereda en undervisningssekvens på ca 10 minuter och framföra den inför kurskamrater och lärare. Läraren filmar studenten och filmmaterialet görs tillgängligt för studentgruppen. Ett par studenter utses att granska filmen och ge feedback enligt ett formulär som studenterna har utarbetat tillsammans med läraren. Varje student beaktar de avgivna synpunkterna och bestämmer sedan själv 1-3 konkreta saker som han eller hon vill förbättra i sin egen undervisning. Det kan handla om innehållet i lektionen (t.ex. hur ett begrepp förklaras) eller om framförandet (t.ex. variation i röststyrka). Vid nästa lektionstillfälle genomför studenten sin undervisning igen och beskriver hur övningen har påverkat planering och genomförande. Uppgiften innebär att studenterna tränas både i att ge och ta

kritik och att använda både egna erfarenheter och andras synpunkter konstruktivt. Betygskriterierna för uppgiften ser ut som följer: "För betyget G ska uppgiften vara genomförd i enlighet med instruktionen. Studenten ska aktivt bidra med konstruktiv feedback på kurskamraternas lektioner. För betyget VG ska studenten dessutom på ett övertygande sätt synliggöra sig själv i lärarrollen, vara uppmärksam på och lyhörd inför sina åhörare samt reflektera konstruktivt över sin egen prestation i det aktuella undervisningssammanhanget."

Värdera och hantera

Vår bedömning är att utbildningen genom utformning och genomförande möjliggör samt genom examination säkerställer att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå det utvalda målet. De tidiga studentkullarna i 2011 års ämneslärarutbildning framförde relativt mycket synpunkter på att de saknade professionsrelevans i en vidare mening och i synnerhet metodik inom ämnesstudierna. Programrådet för ämneslärarexamen har arbetat målmedvetet för att stärka ämnesdidaktiken inom samtliga ämnen, vilket har varit ett stort stöd för samhällskunskapen. Satsningarna har inletts med ett gediget inventeringsarbete som bl.a. har utmynnat i inrättande av ett ämnesdidaktiskt forum samt en kompetensutvecklande seminarier om praktiska inslag i undervisningen. NLU har satsat resurser på ämnesdidaktik bl.a. i form av ekonomiskt stöd till ämnesinstitutioner (för forskning och kursutveckling), beslut av ett ämnesdidaktiskt minimi innehåll på initiativ från programrådet samt kompetensutveckling i metodik. Detta har lett till en påtaglig utveckling av ämnesdidaktiska inslag i samhällskunskapskurserna. Första terminens didaktiska stråk har getts mer tid, ytterligare lärarkompetens och fyllts med mer genomarbetade uppgifter. Kursen Nationalekonomi för ämneslärare har inrättats för att vara anpassad till lärarprofessionen och innehåller examinationer i didaktisk tillämpning. En helt ny kurs ersätter fr.o.m. vt 2019 den demokratiteorifördjupande kursen Demokratins utmaningar som tidigare har samlästs med statsvetarstudenter, med undantag för ett par didaktiskt inriktade diskussionsseminarier. Den nya kursen innehåller samma demokratiteoretiska innehåll men kombinerar detta med ett innehåll om digitaliseringens betydelse för demokratin och samhället samt ett genomgående professionsperspektiv med övningar och examinationer i ämnesdidaktisk tillämpning. Kursen Undervisa i samhällskunskap är också exempel på en ny kurs som genomfördes första gången vt 2018. Kursen uppskattades av studenterna vilket visas i kursvärderingen där 100 procent av de svarande studenterna (vilket var 9 av 12) anger att kursens mål har uppnåtts mycket bra. I fritext uttrycker studenterna att de har utvecklats i sin lärarprofession och lärt sig flera intressanta metoder som går att applicera i praktiken. Arbetet med att utforma samhällskunskapskurserna så att ämnesdidaktiken tränas i en tydlig progression pågår alltså och kommer att utvecklas vidare under det kommande året.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

5. *Visa förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling.*

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel. Om detta redogörs för i del 1 gör en hänvisning.

Beskrivning

Färdigheterna och förmågorna i mål 5 utvecklas och examineras framför allt i utbildningens VFU-kurser. De flesta studenterna läser samhällskunskap som sitt första ämne och gör därmed sin samhällskunskapsrelaterade VFU som VFU I. Förmågan utvecklas vidare i andraämnets VFU II och i det sista årets VFU III, som i de flesta fall genomförs i studenternas båda undervisningsämnen. Även i högskoleförlagda kurser visar studenterna emellertid prov på sin förmåga att planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och övrig pedagogisk verksamhet. Inte minst hur varje elevs lärande och utveckling ska stimuleras är föremål för undervisning och examination i UVK-kurserna Utveckling och lärande samt Specialpedagogik. Detta redovisas i självvärderingens del 1. I tabell 5 visas exempel på kursmål som adresserar det aktuella målet genom utbildningen.

Tabell 5. Koppling mellan examensmål 5, lärandemål i kursplaner samt progression (nivå)

Kurser	Mål i kursplan <i>Efter avslutad kurs ska studenten kunna:</i>	Nivå/ termin
Samhällskunskap III (VFU I)	[under handledning] planera och genomföra undervisning som är ändamålsenlig samt anpassad till och begriplig för eleverna [under handledning] självständigt och tillsammans med andra reflektera över samhällskunskapsdidaktiska frågeställningar i relation till aktuell elevgrupp [under handledning] utifrån ämnets styrdokument planera, genomföra och utvärdera ett sammanhängande undervisningsinnehåll i samhällskunskap	G/ 3
UVK 2, Utveckling och lärande, 7,5 hp	Redogöra för och jämföra olika teorier om utveckling och lärande samt diskutera pedagogiska konsekvenser av dessa	G/ 4
VFU II, 7,5 hp	planera och genomföra undervisning samt jämföra denna med tidigare undervisningserfarenheter skapa professionella relationer till kollegor i syfte att dela	G/ 7 eller 8

	undervisningserfarenheter och för att planera lärandeaktiviteter	
UVK 6, Specialpedagogik, 7,5 hp	Förklara och kritiskt förhålla sig till begrepp rörande normalitet och avvikelser i relation till inkluderings- och exkluderingsfenomen i skola och utbildning samt problematisera konsekvenser på organisations-, grupp- och individnivå Beskriva olika former av utsatthet och funktionshinder ur lärande- och delaktighetsperspektiv i syfte att kunna möta ungas skiftande livsvillkor	A/ 8
VFU III, 15 hp	självständigt planera och genomföra undervisning med utgångspunkt i elevers skilda villkor och förutsättningar	G/ 9

I VFU I, som ligger i utbildningens tredje termin, finns kursmål som anger vad studenten *under handledning* ska kunna. I det här skedet finns alltså ännu inga krav på att studenternas ska uppvisa en färdig förmåga. Examinationen grundar sig på en bedömning av måluppfyllelse som kommer till uttryck genom de underlag som redovisas i tabell 6.

Tabell 6. Urval av betygskriterier för VFU I i samhällskunskap

Mål som ska uppfyllas för G <i>Efter avslutad delkurs ska studenten under handledning kunna:</i>	Kriterier för VG <i>Studenten ska dessutom:</i>	Underlag för bedömning
Planera och genomföra undervisning som är ändamålsenlig samt anpassad till och begriplig för eleverna.	Visa strukturerad, intresseväckande och engagerande undervisning.	Dokumenterad planering, undervisningssituationen, handledarutlåtande.
Självständigt och tillsammans med andra reflektera över samhällskunskapsdidaktiska frågeställningar i relation till aktuell elevgrupp.	Reflektera över undervisningsprocessen och visa lyhördhet för kollegor i planering och utvärdering.	Trepartssamtal, handledarutlåtande.
Utifrån ämnets styrdokument planera, genomföra och utvärdera ett sammanhängande undervisningsinnehåll i samhällskunskap.	Motivera och kritiskt reflektera över urval och upplägg.	Dokumenterad planering, undervisningssituationen, handledarutlåtande och skriftliga VFU-uppgifter.

För det fåtal studenter (ca 1/5) som läser samhällskunskap som sitt andra ämne och således gör VFU II i samhällskunskap finns en motsvarande matris med betygskriterier och beskrivning av vilka underlag som ligger till grund för bedömningen.

I VFU III ökas kraven på att kunna välja undervisningsmetod och anpassa stoff till olika elevers förutsättningar och i examinationsuppgifterna ingår bland annat att konstruera, välja ut och använda adekvata, formativa och summativa bedömningsformer som utgår från kunskapskraven, är rättssäkra och anpassade till elevernas förutsättningar samt att planera, genomföra och reflektera över undervisning med utgångspunkt i elevers skilda villkor och förutsättningar. UVK-kurserna och den sista VFU-kursen (VFU III, 15 hp) redovisas mer i detalj i självvärderingens del 1.

Värdera och hantera

Vår bedömning är att utbildningen genom utformning och genomförande möjliggör samt genom examination säkerställer att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå det utvalda målet. Det finns en svårighet i det faktum att utbildningens tre VFU-kurser har förlagts med examinations- och kursansvar på olika institutioner. Att följa den enskilde studentens progression under sådana omständigheter är en utmaning. För att understödja helhet och sammanhangsförståelse hos alla involverade parter (som utöver Lnu:s olika kursansvariga och lärare också inbegriper VFU-handledare i skolverksamheten) har programrådet

för ämneslärarexamen tagit initiativ till en gemensam VFU-guide som fungerar som stödmaterial i programmets samtliga VFU-kurser. Därutöver arrangeras regelbundna sammankomster för erfarenhetsutbyte och kompetensutveckling för såväl Lnu-lärare som lärare från fältet. Detta har inneburit att studenterna möter en alltmer sammanhållen struktur för hur VFU genomförs och examineras.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – värderingsförmåga och förhållningssätt

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen värderingsförmåga och förhållningssätt i examensordningen.

Mål

6. Enligt UKÄ:s rekommendationer beskriver lärosätet måluppfyllelsen för det utvalda examensmålet i självvärderingens del 1.

Utformning, genomförande och resultat

Jämställdhet

Bedömningsgrund:

Ett jämställdhetsperspektiv beaktas, kommuniceras och förankras i utbildningens innehåll, utformning och genomförande.

Redogör för hur det säkerställs att studenterna uppnår den del av examensordningens mål som gäller jämställdhet, dvs. visa förmåga att beakta, kommunicera och förankra ett jämställdhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten. Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

Beskrivning

Linnéuniversitetets övergripande jämställdhetsarbete bedrivs inom ramen för begreppet "Lika villkor", som även inbegriper jämlikhet, mångfald, tillgänglighet och likabehandling. I Lnu:s plan för jämställdhetsintegrering beskrivs tio problemområden som ligger till grund för olika jämställdhetsmål, som exempelvis att "säkerställa ett systematiskt jämställdhetsintegrerat rekryteringsarbete", "att studenter oberoende av bland annat kön och klass ska medvetandegöras och stärkas i att göra andra utbildningsval än sådana som deras kön och klassdisposition predisponerar dem till", och "bild- och textmaterial ska spegla mångfalden bland studenter och personal". Till varje mål knyts aktiviteter, ansvar och tidsplan. Planen i sin helhet är en viktig utgångspunkt för arbetet med lärarutbildningen. Antalet studenter som antas till ämneslärarutbildningen

med samhällskunskap som ingångsämne tenderar att öka genom åren. Samtidigt ökar andelen manliga studenter. I den kull som påbörjade utbildningen 2017 var 65 procent av studenterna män. I 2018 års kull är andelen män 70 procent. Trots den uppenbara könsobalansen finns det inga indikationer på att det skulle råda ojämställda villkor för manliga och kvinnliga studenter i utbildningen.

I samhällskunskapsutbildningens innehåll tas jämställdhetsperspektivet upp inom ramen för studierna i demokratiteori i och med att politisk jämlikhet är ett demokratiskt kärnvärde. Ett ojämnt samhälle uppfyller helt enkelt inte de grundläggande demokratikriterierna. Bland de analysinriktningar som behandlas i undervisningen återfinns feministisk teori, som ju särskilt adresserar frågor om kvinnors underordning även om det finns fler perspektiv på jämställdhet.

I kursen Statsvetenskaplig teori, som är en delkurs inom Samhällskunskap V, på avancerad nivå återfinns bl.a. följande kursmål: "efter avslutad kurs ska den studerande kunna redogöra för statsvetenskapliga teoribildningar och statsvetenskapens centrala teman makt, demokrati och politikens organisering samt identifiera och problematisera centrala antaganden i dessa." En av examinationerna i kursen lyder som följer:

"Diskutera följande frågor med hjälp av kurslitteraturen (ca 4 A4): 1. Jämför och kontrastera Steven Lukes och Michel Foucaults syn på makt. Vilka är de huvudsakliga skillnaderna och likheterna? Försök hitta empiriska exempel som kan illustrera de två synsätten. 2. Behöver kvinnor representeras av kvinnor? Om kvinnor motsvarar t.ex. 55 % av ett demos, behöver vi motsvarande proportion kvinnor i parlamentet för att kvinnor ska vara adekvat representerade? Varför/varför inte? Diskutera med hjälp av feministiska perspektiv i kurslitteraturen. 3. Judith Butler skriver: 'gender proves performative – that is, constituting the identity it is purported to be. In this sense, gender is always a doing, though not a doing by a subject who might be said to preexist the deed' (Gender Trouble, 33). Vad menar hon? Diskutera detta sätt att förstå genus i jämförelse och kontrast med andra feministiska positioner i kurslitteraturen."

I kursen Undervisa i samhällskunskap, som läses parallellt med Statsvetenskaplig teori, ingår jämställdhet som en parameter i den lektionsplanering som studenterna ska göra. Kursmålet lyder: "efter avslutad kurs ska den studerande kunna självständigt planera, redovisa och diskutera samhällskunskapsundervisning med beaktande av jämställdhets- och jämlikhetsaspekter samt mänskliga rättigheter." Målet examineras genom en uppgift som inleds med följande instruktion: "Planera en lektion utifrån ett tema eller område som du väljer själv. Frågor om jämlikhet och/eller jämställdhet ska dock uttryckligen beaktas i form eller innehåll. Klargör förutsättningar för din tänkta lektion (utgå från underlag för lektionsplanering i VFU-guiden). Använd principer och metoder från kurslitteraturen i din planering."

I och med att de båda beskrivna kurserna går samtidigt använder studenterna teorier som studeras i Statsvetenskaplig teori för att underbygga de jämställdhetsaspekter som belyses i undervisningens innehåll eller omständigheter.

Värdera och hantera

Vi bedömer att examensordningens mål som gäller jämställdhet, d.v.s. *visa förmåga att beakta, kommunicera och förankra ett jämställdhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten* uppnås dels genom innehållet i ämnesstudierna i kombination med didaktiska tillämpningsuppgifter, dels inom ramen för UVK som beskrivs i självvärderingens del 1. Det faktum att samhällskunskapsämnet tycks attrahera manliga studenter i större utsträckning än kvinnliga är en avspiegling av den skeva könsbalansen bland den undervisande personalen. Bristen på kvinnliga lektorer är ett väl känt problem på institutionen för statsvetenskap som i sin kompetensförsörjningsplan för 2019 skriver: "[...] den största utmaningen för institutionens kompetensförsörjning de närmaste åren är den skeva könsbalansen bland lärarpersonalen. Målet är att rekrytering av lektorer/professorer under treårsperioden ska bidra till att öka andelen kvinnor." (s 3). I den just nu pågående lektorsrekryteringen har utlysningen särskilt välkomnat kvinnliga sökande. Trots mansdominansen på institutionen för statsvetenskap kan konstateras att didaktikmomenten i samhällskunskapskurserna till övervägande del bemannas av kvinnliga lärare.

Utformning, genomförande och resultat

Uppföljning, åtgärder och återkoppling

Bedömningsgrunder:

Utbildningens innehåll, utformning, genomförande och examination följs systematiskt upp. Resultaten av uppföljningen omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling, och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Lärosätet verkar för att studenten genomför utbildningen inom planerad studietid.

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

Beskrivning

Programrådet för ämneslärarexamen har i uppdrag att säkra helhet och progression genom att stödja kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling. Programrådet är brett sammansatt och består av programrådsledare (lärare), lärarrepresentanter från samtliga fakulteter, en extern representant i form av en verksam ämneslärare samt två studentrepresentanter. Därutöver finns en programkoordinator som arbetar för att skapa och upprätthålla kontaktytor mellan involverade parter – såväl personal som studenter.

Som resultat av det systematiska kvalitetsarbete som bedrivs på en övergripande nivå för programmet som helhet har samhällskunskurserna genomgått en betydande revidering under de senaste åren. Viktiga insatser är programrådets stöd för utveckling av ämnesdidaktik och metodik i ämnesundervisningen, vilket understöts av NLU:s beslut om ett ämnesdidaktiskt minimiinnehåll. Även de ämnesrelaterade VFU-kurserna (VFU I respektive VFU II) har utvecklats med hjälp av ett nytt stödmaterial som har tagits fram av programrådet för ämneslärarexamen, samt genom deltagande i sammankomster för erfarenhetsutbyte med VFU-kursansvariga i andra ämnen på Lnu och med VFU-handledare från fältet. Ett tydligt exempel på hur programmets kvalitetsorganisation har befrämjat utvecklingen av ämneskurserna är en examensmålsinventering som genomfördes av programrådet under 2017. Ansvariga lärare ombads bedöma hur vart och ett av ämneslärarprogrammets examensmål behandlades och examinerades inom ramen för ämnesstudierna och den ämnesrelaterade VFU:n, först genom att fylla i en enkät och sedan genom ett uppföljande samtal med två av programrådets ledamöter. Inventeringen synliggjorde vissa brister men framför allt inspirerade samtalen till idéer om hur kurserna kunde utvecklas för att bättre svara upp mot utbildningens mål. NLU fördelar dessutom medel till stöd för ämnesdidaktiken som framförallt ska befrämja den ämnesdidaktiska forskningen men också bidra till kursutveckling.

I de ämnesdidaktiska kurserna, där studentgruppen är relativt liten, sker en kontinuerlig dialog med studenterna om hur de uppfattar utbildningen, vad som fungerar bra och vad som behöver åtgärdas. I första terminens didaktikstråk har en av lärarna använt "exit tickets", en kort skriftlig kommentar från var och en av studenterna, för att få synpunkter på hur undervisningen fungerar. Den andra läraren har gjort en muntlig avstämning upplagd så att studenterna som en av flera uppgifter i ett grupparbete ombads notera något som fungerar bra i didaktikseminarierna och något som borde förbättras. Utfallet visade att studenterna upplever det didaktiska stråket som lärorikt, intressant och roligt med varierade arbetsformer men att de skulle önska att få arbeta i mindre grupper för att underlätta möjligheterna för alla att komma till tals. Synpunkten togs genast tillvara och gruppindelningen inför nästa seminarietillfälle anpassades efter studenternas önskemål.

Vid sidan av de lärarutbildningsspecifika kurserna i ämnesdidaktik och VFU finns ett system för uppföljning av utbildningens kvalitetsutveckling inom institutionen för statsvetenskap. På institutionsrådet som samlar all undervisande personal görs gemensamma uppföljningar av kursvärderingar varje termin. Resultatet

diskuteras och gemensamma beslut om förändringar fattas när detta är påkallat. Till studenterna återkopplas resultatet från kursvärderingar tillsammans med lärarnas analys och beskrivning av vidtagna åtgärder nästa gång kursen ges. För innevarande studentkull läggs kursvärderingsrapporter med stapeldiagram ut i kursrummet på den digitala lärplattformen MyMoodle. På institutionen har det nyligen fastställts riktlinjer för studiehandedningar. I dessa fastslås att kvalitativa betygskriterier ska anges, vilket har föranlett ett pedagogiskt utvecklingsarbete i många av ämneskurserna.

När studenter hör av sig på förekommen anledning tas deras synpunkter tillvara och beaktas. Ett exempel är när studenterna ht 2014 under kursen i nationalekonomi på deras tredje termin i framförde missnöje med ottydlighet i kursens förkunskapskrav, brister i pedagogisk förmåga samt brister i kursens professionsrelevans. Ett möte anordnades mellan studenterna och samhällskunskapsansvarig lärare. Mötesdokumentationen tillställdes studentkåren för kännedom. Som akut åtgärd sattes extra undervisning in, dels i form av matematikstöd, dels i form av didaktiska tillämpningsövningar. Inför ht 2015 utvecklades en helt ny kurs i nationalekonomi för ämneslärare i samhällskunskap. Sedan dess har studenterna varit nöjda med undervisningen i nationalekonomi och med kursens professionsanknytning. Ett annat exempel är de problem som höstlovet i vecka 44 innebär för utlägget av VFU under höstterminen, eftersom kursen behöver anpassas till universitetets femveckors läsperioder. Tidigare år har studenterna påbörjat kursen Socialpolitik och sociala problem och läst den i tre veckor för att sedan gå ut på VFU i fem veckor och därefter avsluta med ytterligare två veckor Socialpolitik och sociala problem. Studenterna har upplevt upplägget som stressande och splittrat, vilket de framfört såväl muntligt som i skriftliga kursvärderingar. Fr.o.m. ht 2018 har VFU-kursen förskjutits ett par veckor längre fram. I höstlovsveckan kommer studenterna in till universitetet och påbörjar kursen i nationalekonomi. Detta upplägg har ännu inte utvärderats skriftligt, men inga kritiska synpunkter har framförts.

En uppföljning av studenternas kvarvaro i programmet visar att en betydande andel lämnar utbildningen under de första årens studier. Detta gäller generellt och är ingenting som utmärker ämnet samhällskunskap. Relativt många av de avbrott som sker mellan termin 1 och 2 beror på att studenterna inte har tagit tillräckligt många poäng för att bli behöriga till termin 2. Alla studenter erbjuds stöd via universitetsbiblioteket t.ex. i form av kurser i studieteknik och akademiskt skrivande. Eftersom skrivandet är centralt för att klara studierna har det lagts extra tid för feedback på studenttexter i den första terminens didaktiska stråk. Varje student får en personlig genomgång av sin skriftliga inlämningsuppgift i en film på ca 10 minuter som spelas in av läraren med hjälp det digitala verktyget LnuPlay. Eftersom någon möjlighet till omexamination inte hinner ges på höstterminens sista kurs inför registreringsperioden på vårterminen registreras studenterna även om de saknar 7,5 hp av de erforderliga 30. Studievägledare erbjuder samtal till alla studenter som har problem att klara studierna eller som gör överväganden kring sitt utbildningsval. Enstaka studenter avbryter sina studier för att de ångrar sitt utbildningsval. I planeringen av programmets struktur har det befarats att den sena placeringen av VFU I inte ger studenterna möjlighet att känna om de passar för yrket innan de har hunnit investera lång tid i utbildningen. Vad som istället talar för en sen VFU är att studenterna känner sig trygga i sina ämneskunskaper när de ska träna sig på att undervisa i skolan. Hittills har ingen ämneslärarstudent i samhällskunskap valt att avbryta sin utbildning i samband med sin första VFU-kurs i den tredje terminen. Tvärtom uttrycker många studenter i den muntliga kursutvärderingen som görs efter VFU-kursen att de nu har kunnat konstatera att de har gjort ett riktigt utbildningsval. Detta bekräftas också av kvarvarostatistiken som inte visar något nämnvärt tapp mellan termin tre (där VFU I ligger) och fyra.

Studentperspektiv

Bedömningsgrund:

Studenten ges möjlighet att ta en aktiv roll i arbetet med att utveckla utbildningens innehåll och genomförande.

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

Beskrivning

I programrådet för ämneslärarexamen finns två studentrepresentanter, som utses av studentkåren. Dessa studenter bidrar kontinuerligt med studentperspektiv på utbildningen och påverkar i hög grad programutvecklingsarbetet. Studentrepresentation finns också i övriga beredande och beslutande organ i hela universitetsorganisationen. Centralt på Lnu finns också ett system med elektroniska kursvärderingsenkäter som innebär att alla studenter efter varje avslutad kurs tillfrågas hur de har upplevt kursernas måluppfyllelse. Det pågår ett universitetsövergripande arbete med att förbättra kursvärderingssystemet, eftersom det tycks råda en viss enkättrötthet bland studenterna.

Några av frågorna i de centralt utformade enkäterna gäller om studenterna anser sig ha fått ett professionellt bemötande, om lärarna tar sig tid att svara på frågor och om det går att få tag på lärarna (via telefon, epost eller på kontoret) inom rimlig tid. Samhällskunskapslärarstudenterna brukar uttrycka stor tillfredsställelse med sina kontakter med lärarna.

I stora studentgrupper, som t.ex. i studierna i statsvetenskap, förblir enskilda individer tämligen osynliga. Just därför är det didaktiska stråket och de enskilda samhällskunskapskurserna betydelsefulla för ge studenterna möjlighet att ta plats och vara delaktiga. Ett exempel på hur studenter bjuds in att bli medskapare av sin egen utbildning är följande två inlägg, gjorda av läraren med några dagars mellanrum, i det digitala kursrummet för Samhällskunskap III:

”Jag har lagt upp ett förslag till uppgift för seminariet den 23 oktober. Läs och begrunda det, har ni synpunkter – tveka inte att höra av er till mig. Efter en kortare remisstid, spikar jag vad som gäller.”

”Efter att ha beaktat de synpunkter, ganska få, som kommit in, har jag beslutat att det angivna förslaget nu ligger fast, med tilläggsinformationen att uppgiften är muntlig och examineras vid seminarietillfället.”

Ett annat exempel kan hämtas från Samhällskunskap V, där studenterna ska analysera varandras undervisningsinsatser, som spelats in på film. Analysen utgår från ett antal observationspunkter som studenterna själva kommer överens om, i samarbete med kursens lärare. I tabell 7 visas ett exempel på vad studentgruppen i våras kom överens om:

Tabell 7. Formulär för feedback till aktör

Område	Styrkor	Förslag till förbättring
Lektionsstruktur		
Kroppsspråk		
Röst		
Elevkontakt		
Ämnesinnehåll		
Syfte		
Nivå		
Trygghet, säkerhet		
Hjälpmedel		
Tavla		
Material		

På den digitala lärplattformen MyMoodle finns ett programrum för samhällskunskap dit alla studenter är kopplade under hela sin utbildningstid. Varje kurs har sin egen modul i programrummet men det är alltså möjligt för alla studenter att följa även vad som händer i såväl tidigare som kommande kurser. Det finns också en del av programrummet som är öppet för gemensam kommunikation oavsett var i programmet man befinner sig. En särskild mapp för kursutvärderingar ligger i den gemensamma modulen. Efter varje genomförd kursvärdering gör den ansvariga läraren en utvärdering och skriver en kortfattad analys av resultatet. Dessa utvärderingar är tillgängliga för samtliga studenter och det finns dessutom möjligheter att kommentera eller diskutera resultaten.

Värdera och hantera

Vi bedömer att studenten ges möjlighet att ta en aktiv roll i arbetet med att utveckla utbildningens innehåll och genomförande. Ett utvecklingsområde är den ibland låga svarsfrekvensen på kursvärderingsenkäter. I Rådet för utbildning och lärande på central nivå pågår ett utvecklingsarbete för att förbättra processen kring kursvärderingar på Lnu. Enligt vad studenter själva ger uttryck för (i enkätsvar) får de sällan någon återkoppling på sina synpunkter. Den öppna mappen med kursutvärderingar i programrummet för samhällskunskap är ett försök att råda bot på en sådan brist. En annan åtgärd är att ofta och uttryckligen ta fasta på möjligheterna att föra en dialog med studenterna inom ramen för undervisningen. Genom att visa öppenhet för studenters synpunkter i den vardagliga kontakten lärare och studenter emellan tillkommer en mer nyanserad och kvalitativ dimension jämfört med kursvärderingsenkäternas stapeldiagram. Enkäternas fördel är emellertid att de utgör en beständig dokumentation. I programrummets mapp för kursutvärderingar finns möjlighet att dokumentera både centralt utformade enkäter och systematiska uppföljningssamtal med studenter.

Arbetsliv och samverkan

Bedömningsgrund:

Utbildningen är utformad och genomförs på sådant sätt att den är användbar och utvecklar studentens beredskap att möta förändringar i arbetslivet. Relevant samverkan sker med det omgivande samhället.

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

Beskrivning

Samhällskunskapen har arbetsmarknad och arbetsliv som ett av sina innehållsområden i utbildningen. Det innebär att studenterna får explicit träning i att förhålla sig analytiskt till förändringar i arbetslivet. Därutöver är det väsentligt att utbildningen är relevant i förhållande till samhällsutvecklingen och skolans vardagsvillkor. Inom ramen för Samhällskunskap II bjuds två verksamma samhällskunskapslärare in till ett seminarium som utgår från frågor som studenterna gemensamt har utarbetat i förväg. Frågorna brukar ligga inom teman som livet som lärare (t.ex. arbetsbelastning och lön), relationer (till elever och elever emellan), metodik och motivation (hur man inspirerar elever) och ämnet samhällskunskap (läromedel, medier, politisk vinkling o.s.v.). Då en av de gästande lärarna arbetar på högstadiet och den andra på gymnasiet får studenterna en bred förståelse för hur olika villkoren kan vara i arbetet med olika elevgrupper. I Samhällskunskap III ligger den ämnesrelaterade VFU-kursen och till den har en verksam gymnasielärare anlitats under året för att hjälpa till att utveckla uppgifter, bedömningsmaterial och betygskriterier samt besöka en del av eleverna och leda ett uppföljande seminarium. Eftersom VFU-kursutvecklingsarbetet har skett gemensamt har detta också

inneburit en kompetensutveckling med avseende på professionsanpassning för den universitetsanställda kursansvariga läraren.

Programrådet för ämneslärarexamen har under flera år lett ett utvecklingsarbete med syftet att stärka kvaliteten i VFU-kurserna. Verksamma VFU-handledare har årligen bjudits in till universitet för fortbildning, information och workshops. Träffarna har varit en uppskattad kontaktyta mellan VFU-handledare och universitetslärare. En arbetsgrupp har på programrådets uppdrag utarbetat ett stödmaterial för VFU-kurserna där studenter och lärare ges vägledning i kursens genomförande och bedömning. Detta stödmaterial har utmynnat i en VFU-guide som har använts i samhällskunskapen under de senaste tre åren och reviderats efter hand som nya erfarenheter har gjorts. Alla studenter besöks på VFU:n. Det innebär att universitetslärare regelbundet kommer i kontakt med skolor och lärare.

Digitalisering är en pågående process som påverkar hela samhället och därmed är en särskild angelägenhet för samhällskunskapslärare. Enligt nya skrivningar i ämnets kurs- och ämnesplaner ska elever ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur samhället påverkas av digitalisering. För att svara upp mot dessa krav har ett särskilt kursmål lagts in i Samhällskunskap IV inför vt 2019: "efter avslutad kurs ska studenten kunna kritiskt beakta betydelsen av olika mediers och i synnerhet digitala mediers roll i demokratin".

Även ökande migrationsströmmar innebär en förändring i arbetslivet som studenterna behöver beredskap för att hantera. NLU har satsat resurser på att utveckla de interkulturella inslagen i alla lärarutbildningsprogram, så även ämneslärarprogrammet. Som ett led i detta har det ämnesdidaktiska forumet (som beskrivits i tidigare avsnitt) haft flerspråkighet och mångkultur som tema vid en av sina träffar under hösten 2018 med inbjudna experter. Intentionen är att utarbeta ett undervisningsinnehåll som ger studenterna kunskaper och färdigheter om mångkultur inom ramen för ämnesstudierna. I kursplanen för Samhällskunskap IV finns följande kursmål: "efter avslutad kurs ska studenten kunna presentera välgrundade didaktiska förhållningssätt till samhällskunskapsundervisning i interkulturella klassrum".

Värdera och hantera

Vi bedömer att utbildningen är utformad och genomförs på sådant sätt att den är användbar och utvecklar studentens beredskap att möta förändringar i arbetslivet och att relevant samverkan sker med det omgivande samhället. Samhället förändras hela tiden och det innebär att en lärarutbildning aldrig blir färdig. Den måste genomgå en kontinuerlig utveckling baserad på lyhördhet och intresse för omgivningen, men samtidigt med skepsis mot kortsiktiga trender. Det kan emellertid vara svårt att i förväg avgöra vad som är relevant att beakta. Det allt tätare samarbetet med skolverksamheten inom ramen för VFU och den ömsesidiga kompetensutvecklingen utgör en god grund för att hålla utbildningen användbar och relevant.